

Виклики та можливості розвитку зрівноваженого туризму в сучасних умовах

Індустрія гостинності України пов'язана з діяльністю більш як 50 галузей, її внесок у формування ВВП становить 534,9 млрд. грн, або 12,6 %, в ній зайнято 4% [1] усього працюючого населення. Туризм сприяє диверсифікації національної економіки, збереженню і розвитку культурного потенціалу, створенню екологічно безпечного навколишнього природного середовища, сприяє гармонізації відносин між різними країнами і народами. Водночас, кількість туристів зростає щороку на міжнародному та внутрішньому рівнях. Це створює додаткове навантаження на природні дестинації, збільшення викидів парникових газів, підвищення використання енергії, палива, води. Відтак, реалізація стратегії зрівноваженого туризму покликана пом'якшити несприятливі наслідки цього сектора, потребує міцного партнерства та рішучих дій усіх зацікавлених сторін у сфері туризму відповідно до Порядку денного сталого розвитку до 2030 року.

Національною туристичною організацією України [2] ідентифіковано поняття «зрівноважений туризм» та визначено його основні цілі (рис. 1).

Рис. 1. Зрівноважений туризм і його цілі

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Зрівноважений туризм ґрунтується на принципах сталого (стійкого) розвитку, який задовольняє всі наявні потреби людини і при цьому розвивається таким чином, щоб забезпечити аналогічні можливості для наступних поколінь і життєздатність довгострокових економічних процесів. Вони відображені в Стратегії сталого розвитку України, розробленій на період до 2030 року [3], реалізація якої дозволить досягти таких позитивних ефектів: кількість іноземних туристів збільшиться у 2,5 рази, внутрішніх туристів у 5 разів, кількість робочих місць у сфері туризму у 5 разів, виконання бюджетів усіх рівнів від здійснення туристичної діяльності у 5 разів кількість суб'єктів туристичної діяльності у 5 разів; подорожуючи Україною, туристи витратять до 80 млрд грн; буде створено позитивний імідж України як туристично привабливої країни.

Існує декілька видів туризму, що роблять суттєвий внесок в досягнення цілей зрівноваженого розвитку: екологічний, сільський, зелений, аграрний, доступний, соціальний туризм. Усі вони покликані використовувати та зберігати природні ресурси, а тому приваблюють все більшу кількість туристів екологічно чистими територіями для подорожей з найменшими показниками забрудненості повітря, води, лісів, гір, їжі. Мережа закладів сільської зеленої гостинності нашої країни налічує близько 1600 одиниць у всіх регіонах. За даними ГО «Спілка сільського зеленого туризму України» [4] найбільш розвинена мережа у Західному, Північному і Центральному регіоні.

Близько 1000 сільських гостинних садиб знаходяться в Західному регіоні. Окрім того, щорічне поповнення списку становить близько 100 об'єктів. Туристам окрім розміщення на нічліг і харчування, пропонується широкий асортимент послуг і розваг (табл. 1).

Водночас, індустрія туризму України опинилася на одній площині з викликами та подіями останніх десятиліть, що значно знижує актуальність розвитку зрівноваженого туризму: помаранчева революція 2004р., революція гідності 2014 р., анексія Криму і війна на Донбасі, пандемія коронавірусу COVID-19, відкритий воєнний напад Росії на Україну від 24 лютого 2022 року.

Таблиця 1. Послуги об'єктів зрівноваженого туризму в Україні

Агротуризм Риболовля Участь у збиранні врожаю (яблук, ягід, винограду) Годівля тварин (коней, кроликів, овець, птахів) Випасання коз, овець	Екотуризм Велопрогулянки в лісі Збирання ягід, грибів, лікарських трав Відпочинок в наметах на березі водойм Лижні прогулянки в горах, лісах	Сільський зелений туризм Участь у сільських святах, обрядах Вишивання, плетіння, ткацтво Майстер-класи з малярного та гончарного мистецтва Приготування традиційних страв
Сільська родина		
Випікання хліба в мініпекарнях фермерів Готування молочних продуктів на сироварні Майстер класи зі збирання меду та навчання основам бджолярства Катання на конях, на возі чи саях з кінною упряжкою	Екскурсії у природоохоронних територіях Ознайомлення з історичними атракціями Відкриття дикої природи Спуск на надувних човнах, каяках гірськими річками	Відвідування музеїв українського традиційного одягу Участь у вечорницях, співання народних пісень Купання в банях/саунах Плавання на човнах Музейно-анімаційне шоу (руське князівство, козацька Хортиця)

Джерело: власні дослідження.

Політичні конфлікти і соціальна напруженість в країні відображається на соціально-економічному розвитку країни в цілому (рис.2), та розвитку туризму, стабільності її функціонування, якості надання туристичних послуг, забезпеченні безпеки туриста, викликають загрози життю і здоров'ю усіх, хто перебуває з різних причин на теренах країни: громадяни, іноземці, ділові партнери, туристи тощо.

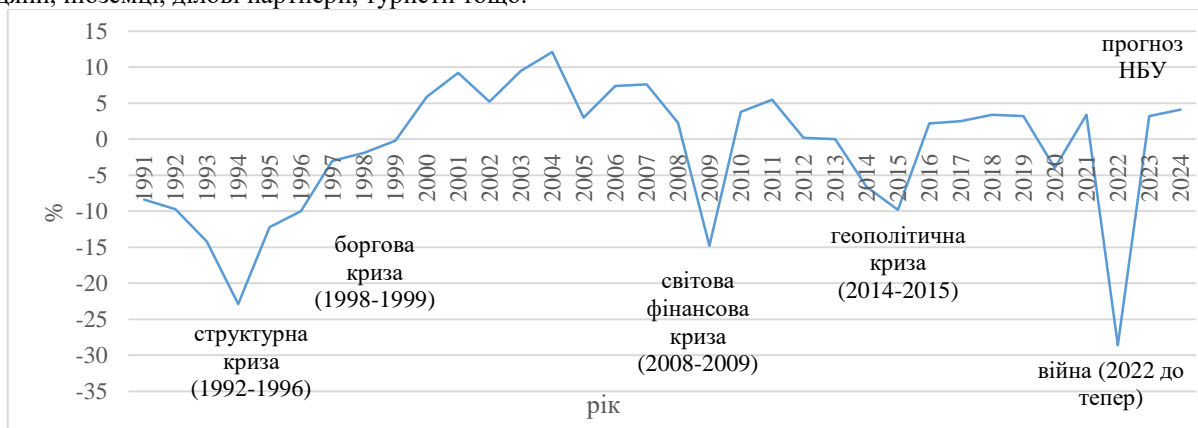

Рис. 2. ВВП, реальне зростання, % до попереднього року

Джерело: Цілі сталого розвитку. Україна [2].

У зв'язку з цим за останні 10 років (2013-2022 рр.) спостерігаємо скорочення туристичного руху та кількості обслуговуваних туристів: в'їзних на 81%, виїзних на 39%; зниження обсягу реалізації туристичних послуг в готелях в 1,7 рази, туристичними операторами в 2,1 рази, туристичними агентами в 1,8 рази; зменшення коефіцієнта завантаженості та використання місткості колективних засобів розміщення до 22%, що в сукупній дії вплинуло на рентабельність туристичної індустрії. Такі тенденції відзначалися у зв'язку з пандемією коронавірусу (кінець 2019 поч. 2020 рр.) та до початку масштабного вторгнення росії в Україну. З початку війни в окремих регіонах бізнес взагалі припинив свою діяльність, в Східних регіонах – втрачений назавжди через масштабні військові руйнування, а готельне господарство Західної України збільшило темпи розвитку через внутрішню міграцію населення до менш охоплених війною регіонів.

Отже, зрівноважений туризм базується на принципах сталого розвитку, який задовольняє існуючі потреби туриста і водночас розвивається таким чином, щоб забезпечити подібні можливості для майбутніх поколінь і життєздатність соціально-економічних систем. Він передбачає ощадливе і безпечне використання природних ресурсів в туристичних цілях. Несприятливі чинники зовнішнього середовища, головними серед яких є геополітичні конфлікти, фінансова криза, структурні зміни економіки, знижують актуальність та відвертають увагу від реалізації цілей зрівноваженого розвитку індустрії.

Список використаних джерел та літератури

1. Туристичний барометр 2020. <https://nto.ua/assets/files/ntou-statistics-barometer-poster-2020.pdf>
2. Національна туристична організація України. <https://www.ntoukraine.org/>
3. Цілі сталого розвитку України. Добровільний національний огляд. <https://bit.ly/3tYF1W2>

Спілка зеленого туризму України <https://www.greentour.com.ua/regioniu>